

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพเพื่อการพึ่งตนเองของผู้หนีภัยจากการสู้รบ ในพม่า: กรณีศึกษาพักพิงชั่วคราวในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ด้วยการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการให้ความดูแลและการให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยฯ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณในขั้นแรก คือ การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Interview) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้หนีภัยฯ ที่สำเร็จจาก โครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ ขององค์กรพัฒนาเอกชน ZOA จำนวน 105 ราย จาก 7 สาขาอาชีพ สาขาละ 15 ราย และขั้นที่สองเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) กับ กรณีศึกษา ซึ่งเป็นผู้หนีภัยฯ ที่สำเร็จจาก โครงการฯ แล้วนำความรู้และทักษะที่นำความรู้และทักษะที่ได้รับจาก โครงการฯ ไปใช้ประโยชน์ด้วยการประกอบอาชีพสร้างรายได้ จำนวน 14 ราย จาก 7 สาขาอาชีพ สาขาละ 2 คน และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน 2 คน ได้แก่ สัมภาษณ์ปลัดอำเภอท่าสองยาง ที่มีหน้าที่ปกครองพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ และหัวหน้าโครงการฝึกอาชีพ ขององค์กรพัฒนาเอกชน ZOA Netherlands ที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ

นอกจากการศึกษาจากเอกสารสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในการสังเกตกระบวนการของโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ บรรยากาศในการเรียนการสอน การการใช้ประโยชน์หรือประกอบอาชีพของผู้หนีภัยฯ ที่สำเร็จจาก โครงการฯ รวมทั้งการสังเกตสภาพทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ ด้วย

3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาและกรณีศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กรณีแบ่งตามวิธีการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในขั้นแรก ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากพม่าในพักพิงบ้านแม่หละ ซึ่งเคยเข้าร่วมโครงการการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพขององค์กรพัฒนาเอกชน ZOA ที่จัดขึ้นตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2547 จนถึงเดือน มี.ค. 2549 ที่มีจำนวนของผู้ที่เข้ารับการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพจำนวน 653 คน (รายละเอียดแสดงในตาราง ที่ 2 แสดงรายละเอียดโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ หน้า 56) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) ผู้หนีภัยจำนวน 105 คน จาก 7 สาขาอาชีพ สาขาละ 15 คน สาเหตุที่เลือกวิธีการดังกล่าว เนื่องจากข้อจำกัดในการวิจัย กล่าวคือ การศึกษาภาคสนามมีความยากลำบากในการสุ่มหาตัวอย่าง เพราะผู้หนีภัยจากการสู้รบที่สำเร็จจากโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพบางส่วน ได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม หรือ กลับไปประเทศพม่า และที่ตั้งบ้านของผู้หนีภัยฯ ไม่มีเลขที่เป็นระเบียบแน่นอน ทำให้ยากในการติดตามและสุ่มตัวอย่างที่เป็นระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาผู้หนีภัยฯ ที่อยู่ในพื้นที่พักพิงฯ และสามารถติดตามผลการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพได้ครบทั้งกระบวนการ คือ โครงการส่งเสริมทักษะและการฝึกอาชีพที่มีการดำเนินการต่อเนื่อง มุ่งไปสู่การพึ่งตนเองได้ของผู้หนีภัยจากการสู้รบ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาคือวิธีการสัมภาษณ์ผู้หนีภัยฯ ที่สำเร็จจากโครงการฯ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 105 ราย เพื่อทราบข้อมูลโดยรวม เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้หนีภัยฯ (คุณลักษณะทางประชากร คุณลักษณะทางเศรษฐกิจ คุณลักษณะทางสังคม) การได้รับความช่วยเหลือขณะพำนักในพื้นที่พักพิงฯ (การจัดสรรปัจจัยเพื่อการดำรงชีวิต การได้รับสวัสดิการ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้หนีภัยฯ ในการตั้งถิ่นฐานใหม่) ผลที่เกิดขึ้นของการเข้าร่วม โครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพของผู้หนีภัยฯ การนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์และรายได้ที่เกิดขึ้น ความช่วยเหลือที่ต้องการของผู้หนีภัยฯ ความคิดเห็นของผู้หนีภัยฯ ที่มีต่อโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ และการวางแผนในอนาคตของผู้หนีภัยฯ เป็นต้น

หลังจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแล้ว การศึกษาในขั้นต่อมาเป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กรณีศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในวิธีการนี้คือผู้หนีภัยฯ ที่สำเร็จจากโครงการฯ แล้วนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากโครงการฯ ไปใช้ประโยชน์ด้วยการประกอบอาชีพสร้างรายได้ จำนวน 14 ราย จาก 7 สาขาอาชีพ โดยวิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive) จากกลุ่มที่สัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามในขั้นแรก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มประชากรที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากโครงการฯไปใช้ประโยชน์ โดยการประกอบอาชีพภายในพื้นที่พักพิงฯ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาหาปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของผู้หนีภัยฯ เพื่อประโยชน์ในการขยายโครงการฯให้กว้างขวางต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษาโดยการสัมภาษณ์กรณีศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อทราบข้อมูลโดยละเอียดของผู้หนีภัยฯ ที่เป็นกรณีศึกษา เกี่ยวกับ ประวัติชีวิต (ครอบครัว สาเหตุของการอพยพ อาชีพและความเชี่ยวชาญ) การดำเนินชีวิตและการปรับตัวในพื้นที่ฯ ความคาดหวังและความต้องการก่อนที่จะเข้ารับการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการฯ การนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากโครงการฯไปใช้ประโยชน์ด้วยการประกอบอาชีพสร้างรายได้ปัจจัยที่เกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์ ความคาดหวังต่อชีวิตในอนาคตของผู้หนีภัยฯและความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในด้านรายได้ เป็นต้น

นอกจากนี้จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) โดยสัมภาษณ์ปลัดอำเภอท่าสองยาง ที่มีหน้าที่กำกับ ดูแล พื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ และหัวหน้าโครงการฝึกอาชีพขององค์กร ZOA Netherlands ที่รับผิดชอบและดูแล โครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพในพื้นที่พักพิงฯ วัตถุประสงค์ในการศึกษาด้วย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับ นโยบาย ข้อปฏิบัติ และวิธีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยต่อผู้หนีภัยฯ บทบาทของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยต่อโครงการฯ ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ไทยต่อ โครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ ความเป็นไปได้ในการอนุญาตให้มีการประกอบอาชีพภายในพื้นที่ฯ ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การบริหารและการดำเนินการของโครงการฯ และการประเมินผลของโครงการฯ เป็นต้น

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ศึกษาจากเอกสาร(Documentary Study) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลสำคัญคือ

3.2.1.1 เอกสารข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่พักพิงฯ และการดูแลและให้ความช่วยเหลือ ผู้หนีภัยฯ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ของกระทรวงมหาดไทยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR)

- 3.2.1.2 เอกสารการส่งเสริมทักษะและอาชีพอาชีพขององค์กรเอกชนเช่น ZOA-Refugee Care (ZOA), Burma Border Consortium (BBC), Catholic Office for Emergency Relief and Refugees (COERR) และ Jesuit Refugee Service (JRS) ที่ดำเนิน โครงการส่งเสริมทักษะและอาชีพอาชีพในพื้นที่พม่า เป็นต้น
- 3.2.1.3 เอกสารอื่นๆ ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด โครงการส่งเสริมทักษะและอาชีพอาชีพ ทั้งภายในพื้นที่พม่า และภายนอกพื้นที่พม่า เป็นต้น

3.2.2 เก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Study)

- 3.2.2.1 สัมภาษณ์ผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ารับการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 105 ราย และสัมภาษณ์ผู้หนีภัยแบบเจาะลึก ที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 14 ราย โดยใช้แนวคำถาม
- 3.2.2.2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant Interview) ได้แก่ สัมภาษณ์ปลัดอำเภอท่าสองยาง ที่มีหน้าที่ปกครองพื้นที่พม่าชั่วคราวบ้านแม่หละ และหัวหน้าโครงการการฝึกอาชีพ ขององค์กร ZOA Netherlands ที่รับผิดชอบและดูแลโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพในพื้นที่พม่า
- 3.2.2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในการสังเกตกระบวนการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ บรรยากาศในการเรียนการสอนของโครงการฯ สังเกตการใช้ประโยชน์หรือประกอบอาชีพของผู้หนีภัยที่สำเร็จจากโครงการฯ รวมทั้งการสังเกตสภาพทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายในพื้นที่พม่า บ้านแม่หละ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เครื่องบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ และแนวคำถาม ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้หนีภัยที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพในพื้นที่พม่าชั่วคราวบ้านแม่หละ และแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ ปลัดอำเภอท่าสองยาง ที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลพื้นที่พม่าชั่วคราวบ้านแม่หละ และหัวหน้าโครงการการฝึกอาชีพ ขององค์กร ZOA Netherlands

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม จะนำมาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytical Induction) โดยสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นแล้ว คิดวิเคราะห์ระหว่างที่เก็บข้อมูลภายในพื้นที่ ที่เกี่ยวกับสภาพ โดยทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ภายในพื้นที่ๆ สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของผู้หนึ่งๆ การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมและฝึกอาชีพ และการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้หนึ่งๆ เป็นต้น ทั้งนี้จะมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆจากปรากฏการณ์หลายๆอย่างเพื่อมาพิสูจน์และหาข้อสรุป

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) ของผู้หนึ่งๆเช่น การเข้าร่วมโครงการฯ การรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ การสมัครและคัดเลือกผู้ร่วมโครงการ การนำความรู้และทักษะจากการฝึกอาชีพ ไปประยุกต์ใช้ และ การถ่ายทอดความรู้แก่คนในครอบครัว และเพื่อนบ้าน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและอุปการณ์ระหว่างกัน เป็นต้น ในท้ายที่สุดแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายความ

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งการศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามนำไปตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิจัยนี้ได้ตรวจสอบข้อมูลดังนี้ คือ ข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ผู้หนึ่งๆ ที่สำเร็จจากโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ ทั้งการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของกรณีศึกษา ประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ของความรู้และทักษะในชีวิตประจำวันและการนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพภายในพื้นที่พักพิงของผู้หนึ่งๆ พร้อมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนที่รับผิดชอบการฝึกอาชีพ และเจ้าหน้าที่ทางการไทยที่ดูแลพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ

3.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

การเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการสัมภาษณ์ผู้หนึ่งๆจากการผู้รับที่สำเร็จจากโครงการส่งเสริมทักษะและฝึกอาชีพ ทั้งการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้หนึ่งๆแบบเจาะลึก ผู้วิจัยใช้ล่ามภาษากะเหรี่ยงและภาษาพม่าในการสัมภาษณ์